

Preeksuggestie voor Willibrordzondag, 8 november 1015, 32^e zondag door het B-jaar. *Ons gemeenschappelijk huis – Een gezamenlijke opdracht*

Het thema voor Willibrordzondag is dit jaar geïnspireerd door de milieu-encycliek van Paus Franciscus, *Laudato Si*. De ondertitel van die encycliek luidt *Om de zorg voor het gemeenschappelijke huis*. Dit is om verschillende redenen een passend thema voor Willibrordzondag, de zondag waarop de Rooms-Katholieke Kerk speciaal aandacht geeft aan de oecumene. Op de eerste plaats is in oecumenisch verband de afgelopen jaren al veel aandacht gevraagd voor de problematiek waarover het in de encycliek gaat, bijvoorbeeld door de Wereldraad van Kerken, die 25 jaar geleden als haar wereldconferentie in Seoul wijdde aan ‘Gerechtigheid, Vrede en de Heelheid van de Schepping.’ Hier kunnen wij ook denken aan de oecumenisch patriarch van Constantinopel, Bartholomeüs, die wel de ‘groene patriarch’ wordt genoemd vanwege zijn aandacht voor de ecologische problematiek (LS7–9). En op de tweede plaats is het een passend thema omdat het bij uitstek een thema is waarop de kerken de handen in elkaar kunnen slaan en samen kunnen optrekken. In een tijd waarin de aarde op het spel staat, mogen wij ons als Kerken niet beperken tot gesprekken over onze binnenkerkelijke verhoudingen, maar zullen wij de handen ineen moeten slaan om samen God present te stellen in deze wereld. ‘Alle christelijke gemeenschappen dienen een belangrijke rol te spelen bij de ecologische opvoeding.’ (LS214)

De lezingen van Willibrordzondag zijn de gewone lezingen van de zondag; zij zijn dus niet speciaal uitgezocht bij het thema van de zondag. Ik geef nu eerst de teksten, vervolgens een kort commentaar, daarna enkele suggesties hoe deze teksten bruikbaar zijn voor het thema *Ons gemeenschappelijk huis – Een gezamenlijke opdracht* en tenslotte stel ik enkele mogelijke voorbeden voor.

eerste lezing (1 Kon. 17, 10-16)

In die dagen stond de profeet Elia op en vertrok naar Sarefat. Toen hij bij de stadspoort kwam was daar een weduwe hout aan het sprokkelen. Hij riep tot haar: “Wees zo goed en haal voor mij in uw kruik een beetje water; ik zou graag wat drinken.” Toen zij het ging halen, riep hij haar na: “Wees zo goed en breng ook een stuk brood mee.” Zij antwoordde: “Zowaar de Heer uw God leeft, ik heb geen brood meer; alleen nog maar een handvol meel in de pot en een beetje olie in de kruik. Ik sprokkel nu wat hout en ga dadelijk naar huis om voor mij en mijn zoon voor het laatst eten klaar te maken; daarna wacht ons de dood.” Elia antwoordde: “Vrees niet, ga naar huis en doe wat u van plan bent, maar maak van het meel en de olie eerst een broodje voor mij en breng mij dat; voor uzelf en uw zoon kunt u daarna zorgen. Want zo zegt de Heer, de God van Israël: De pot meel raakt niet leeg en de kruik met olie niet uitgeput, totdat de Heer het weer laat regenen.” Toen ging zij heen en deed wat Elia gezegd had en dag aan dag hadden zij te eten, zij en haar gezin. De pot met meel raakte niet

tussenzang (Ps. 146/145)

Refrein:

De Heer zal ik loven mijn leven lang.

Of: Alleluia.

De Heer doet altijd zijn woord gestand, verdrukten verschaft Hij recht. De Heer geeft brood aan wie honger heeft, gevangenen geeft Hij de vrijheid.

De ogen van de blinden opent de Heer, gebrokenen richt Hij weer op. De Heer bemint de rechtvaardigen, de Heer behoedt de ontheemden.

De wensen van hen die Hem eren vervult Hij, Hij hoort hun geroep en komt hen te hulp. De Heer bewaart alwie Hem bemint, maar ieder die kwaad doet verstoot Hij.

tweede lezing (Hebr. 9, 24-28)

Broeders en zusters, Christus is niet het heiligdom binnengegaan dat – door mensenhanden gemaakt – slechts een symbool is van het waarachtige heiligdom; Hij is de hemel zelf binnengegaan om er nu voor onze zaak bij God present te zijn. Ook hoeft Hij zich daar niet telkens opnieuw te offeren, terwijl de hogepriester, jaar in jaar uit, het allerheiligste binnengaat, met bloed dat niet het zijne is. Anders had Christus meerdere malen moeten lijden, vanaf het begin van de wereld; maar in feite is Hij slechts éénmaal verschenen, op het hoogtepunt van de geschiedenis om door zijn offer de zonden te delgen. Het is het lot van de mens éénmaal te sterven en daarna komt het oordeel; zo is ook Christus éénmaal geofferd, omdat Hij de zonden van allen op zich had genomen; als Hij een tweede maal verschijnt, zal het zijn los van de zonde, om heil te brengen aan allen, die naar Hem uitzien.

vers voor het evangelie (Apok. 2, 10c)

Alleluia. Wees getrouw tot de dood, zegt de Heer, en Ik zal u de kroon des levens geven. Alleluia.

evangelie (Mc. 12, 38-44)

In die tijd gaf Jezus bij zijn onderricht ook deze waarschuwing: “Wacht u voor de schriftgeleerden, die graag in lange gewaden rondlopen, die zich laten groeten op de markt, belust zijn op de voornaamste zetels in de synagogen en op de ereplaatsen bij de maaltijden, maar die de huizen der weduwen opslokken, terwijl ze voor de schijn lange gebeden verrichten; over deze mensen zal een strenger vonnis worden uitgesproken.” Hij ging tegenover de offerkist zitten en keek toe, hoe het volk koperstukken daarin wierp, terwijl menige rijke er veel in liet vallen. Er kwam ook een arme weduwe, die er twee penningen, ter waarde van een cent in wierp. Hij riep nu zijn leerlingen bij zich en sprak: “Voorwaar, Ik zeg u: die arme weduwe heeft het meest geofferd van allen, die iets in de offerkist wierpen; allen wierpen ze er iets in van hun overvloed, maar zij offerde van haar armoe al wat ze bezat, alles waar ze van leven moest.”

Het gemeenschappelijke thema van de drie Schriftlezingen van de 32ste zondag in jaar B is ‘offerbereidheid’ ofwel, in minder kerkelijke taal, de bereidheid om te geven. Aan de weduwe van Sarefat vraagt Elia een offer dat het gewone verre te boven gaat. Hij vraagt haar, haar laatste beetje meel en olie niet te gebruiken voor een broodje voor haar zoon en haarzelf, maar voor hem, Elia. Voor zichzelf houdt zij dan niets meer over. Hij belooft haar weliswaar een beloning (meel en olie zullen niet opgaan), maar zij neemt toch wel een groot risico door op zijn vraag in te gaan. Ook in de evangelielezing gaat het over offerbereidheid, en wordt ‘het penningske der weduwe’ (eigenlijk zijn het twee penningen) door Jezus meer op prijs gesteld dan de veel grotere giften van de rijken. En eigenlijk gaat het ook in de tweede lezing over offerbereidheid. Daar gaat het over het ene offer van Jezus dat de vele dierenoffers uit het oude Verbond vervangt; één offer weliswaar, maar dan wel het ultieme offer: een offer dat men, al zou men anders willen, maar eenmaal *kan* brengen, namelijk het offer van het eigen leven. Als van ons grote offers worden gevraagd mogen wij weten, dat God zelf in Jezus’ zelfgave aan het kruis ons is voorgegaan: méér kan men niet offeren.

Tegenover het beroep op onze bereidheid om te geven dat deze lezingen doen, een beroep dat zo ver gaat dat het onredelijk zou zijn als God zelf niet had laten zien, bereid te zijn tot het ultieme offer, staat ook nog een voorbeeld van hoe het juist niet moet. Dit afschrikwekkende voorbeeld betreft niet iemand die moeite heeft om te geven, maar iemand die royaal leeft ten koste van anderen, die moeite hebben de eindjes aan elkaar te knopen, en die dit dan ook nog eens verbloemt met een saus van uiterlijke vroomheid.

Wanneer wij deze lezingen naast de encycliek van Paus Franciscus zetten, laten zich zonder moeite twee lijnen doortrekken van de lezingen naar de Encycliek:

(1) Als wij ten koste van anderen leven, zal geen vroomheid ons helpen

en

(2) Wij moeten bereid zijn méér dan het gewone te geven.

Ik zal beide kort toelichten. Wat de eerste lijn betreft, maakt de encycliek ons duidelijk dat wij daadwerkelijk ten koste van anderen leven. Niet ten koste van joodse weduwen wellicht, maar wel ten koste van de Schepping en van onze medeschepselen. De Paus benadrukt dat 'alle schepselen onderling met elkaar zijn verbonden,' en dat door ons handelen andere soorten schepselen aan het uitsterven zijn (LS42). De Schepping raakt in toenemende mate 'bedolven onder beton, asfalt, glas en metaal zonder fysiek contact met de natuur' (LS44) en het zijn de armen die hier het meest onder te lijden hebben (LS45). Juist de zwaksten op onze planeet zijn de dupe (LS48–49), net als toekomstige generaties, die zullen moeten leven met de gevolgen van ons handelen (LS159–162). Eén van de achterliggende oorzaken van de ecologische crisis is 'de logica van "gebruiken en weggooien."' De gevolgen van die logica gaan echter veel verder dan de ecologische crisis alleen: van de handel in huiden van dieren die met uitsterving zijn bedreigd tot mensenhandel, van drugshandel tot abortus, van de handel in bloeddiamanten tot seksuele exploitatie (LS123).

Wat de tweede lijn betreft, constateert de Paus dat wij onvoldoende bereid zijn onze levenswijze te veranderen. 'Door alles te wijten aan de bevolkingsgroei in plaats van aan een extreem en selectief consumptisme door enkelen, weigert men de problemen onder ogen te zien. Het is een poging om het huidige verdelingsmodel te legitimeren, waarbij een minderheid meent het recht te hebben om te consumeren op een wijze die niet te veralgemeniseren is, omdat de planeet niet in staat is om het afval van een dergelijke consumptie op te slaan' (50). Op een eigentijdse manier vraagt de Paus ons een offer te brengen, namelijk door minder te consumeren. Niet een beetje minder, maar zoveel dat het pijn doet, zoals dat zowel bij de weduwe van Sarefat als bij de weduwe uit het verhaal van Jezus het geval was. Net als bij deze weduwen mogen wij echter rekenen op een beloning: 'Christelijke spiritualiteit biedt een alternatief begrip van de kwaliteit van het leven. Ze moedigt aan tot een profetische en contemplatieve levensstijl, een levensstijl die vervuld is van diepe vreugde, vrij van de obsessie voor consumeren. We moeten lering trekken uit een oude les, die wordt aangetroffen in verscheidene religieuze tradities en ook in de Bijbel. Het gaat om de overtuiging: "minder is meer"' (LS222).

En als wij ons, tenslotte, afvragen, of het kleine beetje dat wij in onze levens kunnen doen wel echt een verschil kan maken, dan neemt het evangelie van vandaag deze zorg weg: als het penningske der weduwe het verschil kan maken, dan ook een oprechte bekering van ons (LS 211, 216–221).

Suggesties voor voorbeden

Van God is de schepping; Hij heeft haar gemaakt. Beter dan wie ook weet Hij hoe zwaar onze leefwijze de schepping belast, en hoeveel moeite het ons kost hier verandering in te brengen. Wij mogen onze zorgen aan Hem toevertrouwen, nu wij bidden

Voor de Kerken in Nederland en daarbuiten, dat zij zich door hun onderlinge verschillen niet laten weerhouden, samen te werken in het aanpakken van de ecologische crisis, zodat zij samen daadwerkelijk een 'zoutend zout' worden dat de aarde waarop wij leven gezonder en mooier maakt. En dat deze eendrachtige ijver voor de heelheid van de Schepping ons ook mag helpen, verdeeldheid op andere punten te overwinnen.

Voor onze Zuster, Moeder Aarde, die ons ondersteunt en leidt, en die allerlei vruchten voortbrengt met gekleurde bloemen en kruiden, maar die nu schreeuwt vanwege de schade die wij haar hebben toegebracht. Wij bidden U dat zij mag herstellen van wat onze mateloosheid teweegbracht.

Voor de politici die onze wereld besturen, dat zij doordrongen raken dat wij op moeten houden met het plunderen van de aarde, het opmaken van onze natuurlijke hulpbronnen, met gebruiken en weggooien. Dat zij de moed hebben ons voor te gaan op nieuwe wegen, ook wanneer die wegen ons meer kosten dan wij leuk vinden.

Voor onszelf, dat wij ons niet laten ontmoedigen door de wereldwijde omvang van de ecologische crisis of door de prijs die het ons zal kosten om deze te keren, maar dat wij vurig blijven bidden om een bekering van ons hart en handelen.

In het vertrouwen, God, dat U onze gebeden hoort en beantwoordt, leggen wij deze gebeden voor de aarde, ons gemeenschappelijk huis, aan U voor. Als U ons huis niet bouwt, God, heeft het geen toekomst. Daarom vragen wij U: neem ons en onze gebeden, en gebruik ze als bouwstenen voor het behoud van Uw schepping. Dat vragen wij U in de naam van Jezus Christus, Uw Zoon, onze Heer, die met U en de Heilige Geest leeft en liefheeft tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Ten tijde van het schrijven van deze suggesties voor de verkondiging op Willibrordzondag was de officiële Nederlandse vertaling van *Laudato Si* nog niet beschikbaar. Ik maakte daarom gebruik van diverse vertalingen op internet, onder meer op www.rkdocumenten.nl en www.rkk.nl.

Nihil obstat verleend door Mgr. Drs. A. Hurkmans
Bisschop van 's-Hertogenbosch